

ПЛАН – КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ ЩОДО НАВЧАЛЬНИХ ЗАХОДІВ З АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ТЕМАТИКИ В ДЕРЖГЕОКАДАСТРІ

Тема: *Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів*

Цільова аудиторія: співробітники апарату Держгеокадастру

Навчальна мета: закріплення та поглиблення знань законодавства про запобігання корупції, засвоєння механізмів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності співробітників апарату Держгеокадастру

План навчального заходу (навчальні питання):

1. Види конфлікту інтересів.
2. Обов'язки у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів.
3. Дії особи у разі існування сумнів щодо наявності конфлікту інтересів.
4. Заходи зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів.
5. Заходи самостійного врегулювання конфлікту інтересів.
6. Окремі види обмежень щодо запобігання корупції.
7. Відповідальність за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів та обмежень щодо запобігання корупції.
8. Питання практичного застосування положень Закону.

Список рекомендованих джерел:

1. Закон України «Про запобігання корупції» (далі – Закон);
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП);
3. Кримінальний кодекс України (далі – КК);
4. Методичні рекомендації щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції, затверджені наказом Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – Національне агентство) від 21.10.2022 № 13.
5. Методичні рекомендації з врегулювання конфлікту інтересів у діяльності працівників апарату Держгеокадастру, керівників та заступників керівників територіальних органів Держгеокадастру, керівників підприємств, що належать до сфери управління Держгеокадастру, та осіб, що входять до складу колегіальних органів Держгеокадастру, затверджені наказом Держгеокадастру від 29.11.2019 № 308.

ОСНОВНІ ТЕЗИ

1. Види конфлікту інтересів

Потенційний конфлікт інтересів – наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, **що може вплинути** на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень (стаття 1 Закону).

Реальний конфлікт інтересів – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, **що впливає** на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень (стаття 1 Закону).

Приватний інтерес – будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях (стаття 1 Закону).

2. Обов'язки у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів (стаття 28 Закону)

Особи, зазначені у пп. 1, 2 ч. 1 ст. 3 Закону, для запобігання та врегулювання конфлікту інтересів зобов'язані вживати 4 основні дії:

2.1. Вживати заходів щодо недопущення виникнення реального та потенційного конфлікту інтересів

Цей обов'язок стосується як особи, у якої можливе виникнення конфлікту інтересів, так і будь-якої іншої особи, зазначеної у пп. 1, 2 ч. 1 ст. 3 Закону. Так, керівник особи, у якої може виникнути конфлікт інтересів, має уникати прийняття рішень або вчинення дій, що можуть створити передумови виникнення конфлікту інтересів у підлеглого.

2.2. Повідомляти про наявність реального чи потенційного конфлікту інтересів не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту інтересів безпосереднього керівника

У Законі не зазначено, у якій саме формі слід повідомляти про конфлікт інтересів. Однак Національне агентство рекомендує здійснювати повідомлення про реальний/потенційний конфлікт інтересів у письмовій формі з реєстрацією відповідно до існуючої системи діловодства. Письмове повідомлення, по-перше, буде документальним підтвердженням того, що особа дійсно повідомила про наявність конфлікту інтересів, а по-друге – дасть

можливість безпосередньому керівнику детально проаналізувати ситуацію та визначитися із оптимальним способом врегулювання конфлікту інтересів.

2.3. Не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів

За порушення зазначеного обов'язку передбачено адміністративну відповідальність згідно з ч. 2 ст. 172⁷ КУпАП.

2.4. Вживати заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів

Безпосередній керівник особи або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади, зобов'язаний:

- після отримання повідомлення про наявність конфлікту інтересів прийняти рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів у підлеглої особи протягом 2-х робочих днів. Також керівник має повідомити відповідну підлеглу особу про прийняте рішення;
- якщо йому стало відомо про наявність конфлікту інтересів (від інших осіб, із повідомлень про корупцію, з листів Національного агентства тощо), вжити передбачених Законом заходів для запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у підлеглої особи.

3. Дії особи у разі існування сумнів щодо наявності конфлікту інтересів

Якщо особа має сумнів щодо наявності в неї конфлікту інтересів, вона має право звернутися за роз'ясненням до Національного агентства.

Правом на отримання роз'яснення наділені саме особи, які мають сумніви щодо наявності у них конфлікту інтересів, а не будь-які особи.

Для отримання максимально чіткого роз'яснення у зверненні до Національного агентства варто зазначати інформацію, що розкриває зміст повноважень, приватного інтересу та ситуації (дії/рішення), стосовно якої (яких) є сумніви щодо наявності конфлікту інтересів, а також додавати відповідні документи.

Якщо особа отримала підтвердження про відсутність конфлікту інтересів, вона звільняється від відповідальності, якщо у діях, щодо яких вона зверталася за роз'ясненням, пізніше було виявлено конфлікт інтересів (ч. 6 ст. 28 Закону).

4. Заходи зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів

Особа, зазначена у пп. 1, 2 ч. 1 ст. 3 Закону, зобов'язана повідомляти безпосереднього керівника про наявність у неї потенційного або реального конфлікту інтересів не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли вона дізналася або повинна була дізнатися про наявність конфлікту інтересів

Безпосередній керівник або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення (ініціювання звільнення) особи з посади: приймає рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів у підлеглої йому особи протягом 2-х днів після отримання повідомлення або якщо йому стало відомо про конфлікт інтересів, про що повідомляє відповідну особу (частина третя статті 28 Закону).

4.1. Усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів (стаття 30 Закону)

4.2. Обмеження доступу особи до певної інформації (стаття 31 Закону)

4.3. Перегляд обсягу службових повноважень особи (стаття 32 Закону)

4.4. Застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень (стаття 33 Закону)

4.5. Переведення особи на іншу посаду (частина перша статті 34 Закону)

4.5. Звільнення особи (частина друга статті 34 Закону)

Кожен із цих заходів має свою специфіку, адже може обиратися в залежності від низки умов:

- виду конфлікту інтересів (потенційний або реальний);
- тривалості конфлікту інтересів (постійний або тимчасовий);
- суб'єкта прийняття рішення про його застосування (безпосередній керівник та/або керівник відповідного органу, підприємства, установи, організації);
- наявності (відсутності) альтернативних заходів врегулювання;
- наявності (відсутності) згоди особи на застосування заходу (щодо переведення);
- можливості залучення до прийняття рішень інших працівників (щодо усунення від виконання завдання).

Застосування заходів врегулювання конфлікту інтересів можливе лише за наявності всіх перелічених умов. Якщо будь-яка з умов відсутня, конкретний захід врегулювання конфлікту інтересів застосовувати не можна.

**5. Заходи самостійного врегулювання конфлікту інтересів
(частина друга статті 29 Закону)**

Особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, у яких наявний реальний чи потенційний конфлікт інтересів, можуть самостійно вжити заходів щодо його врегулювання шляхом позбавлення відповідного приватного інтересу з наданням підтверджуючих це документів безпосередньому керівнику або керівнику органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади.

Позбавлення приватного інтересу має виключати будь-яку можливість його приховування.

6. Окремі види обмежень щодо запобігання корупції

1. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища (стаття 22 Закону).
2. Обмеження щодо одержання подарунків (статті 23 Закону).
3. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (п. 1 ч. 1 статті 25 Закону).
4. Обмеження щодо входження до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (п. 2 ч. 1 статті 25 Закону).
5. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави (стаття 26 Закону).
6. Обмеження спільної роботи близьких осіб (стаття 27 Закону).
7. Запобігання конфлікту інтересів у зв'язку із наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав (стаття 36 Закону).

7. Відповідальність за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів та обмежень щодо запобігання корупції

7.1. Кримінальна відповідальність

В окремих випадках вчинення дій та/або прийняття рішень в умовах конфлікту інтересів може містити ознаки складу одного з корупційних кримінальних правопорушень, перелік яких наведено у примітці до статті 45 Кримінального кодексу.

Ознаки конфлікту інтересів у складі кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 364 КК:

- використання влади та службового становища всупереч інтересам служби (в об'єктивній стороні складу);
- мета одержання неправомірної вигоди (у суб'єктивній стороні складу).

7.2. Адміністративна відповідальність передбачена за:

- порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 172⁴ КУпАП);
- порушення обмежень щодо одержання подарунків (ст. 172⁵ КУпАП);
- порушення окремих вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 172⁷ КУпАП).

7.3. Дисциплінарна відповідальність передбачена за:

- неповідомлення особою безпосереднього керівника про наявність у неї потенційного конфлікту інтересів;
- невжиття керівником заходів щодо врегулювання конфлікту інтересів у підлеглого;
- непередачу в управління корпоративних прав чи порушення особою строків такої передачі, неповідомлення чи порушення строку повідомлення Національного агентства про таку передачу в управління підприємств та корпоративних прав, ненадання до Національного агентства нотаріально завіреної копії договору про таку передачу.

8. Питання практичного застосування положень Закону

Приклад 1. Близькі особи працюють в одному державному органі, державному (комунальному) підприємстві (установі, організації), але між ними немає прямого підпорядкування.

Чи виникає конфлікт інтересів у близьких осіб?

Так, за наявності службових повноважень, які можуть бути реалізовані щодо близької особи.

Приклад 2. Керівник самостійного структурного підрозділу подає керівнику державного органу пропозицію про встановлення собі премії з визначенням її розміру для прийняття відповідного рішення.

Чи виникає конфлікт інтересів у керівника самостійного структурного підрозділу, який подає пропозицію про встановлення собі премії?

Так. Необхідність внесення зазначеної пропозиції зумовлена тим, що керівник державного органу, приймаючи рішення про встановлення премії, з об'єктивних причин не може самостійно оцінити роботу кожного з підлеглих працівників, у зв'язку з чим здійснення такої оцінки покладається на безпосереднього керівника та керівника самостійного структурного підрозділу.

Відповідно, пропозиції керівника самостійного структурного підрозділу є основою для прийняття керівником державного органу рішення про преміювання.

Таким чином, приватний інтерес при реалізації цього повноваження стосовно себе пов'язаний з можливістю впливу на зміст рішення керівника державного органу про встановлення стимулюючих виплат.

Оскільки керівник самостійного структурного підрозділу не може об'єктивно оцінити власну роботу, при внесенні пропозицій щодо розміру премії для себе між його приватним інтересом, що полягає у бажанні отримати стимулюючу виплату у вищому розмірі, та службовим повноваженням виникає суперечність, яка впливає на його об'єктивність при вчиненні зазначених дій, що є реальним конфліктом інтересів.

Приклад 3. Директор департаменту державного органу отримав від підлеглого, з яким товаришує, подарунок у негрошовій формі вартістю 1000 гривень.

Чи буде це порушенням обмежень щодо одержання подарунків, передбачених ст. 23 Закону?

Так, це буде вважатися порушенням вимог ст. 23 Закону. Незалежно від суми подарунка вбачається порушення директором вимог ч. 1 ст. 23 Закону, оскільки дарувальник перебуває в підпорядкуванні обдаровуваного.

Приклад 4. Начальник відділу державного органу отримав від своєї двоюрідної тітки гроші у подарунок у сумі 100 000 гривень.

Чи буде це порушенням обмежень щодо одержання подарунків, передбачених ст. 23 Закону?

Так, зважаючи на вартість подарунка та особу дарувальника.

Особи можуть приймати подарунки, які відповідають загально визнаним уявленням про гостинність (ч. 2 ст. 23 Закону), крім заборонених подарунків (ч. 1 ст. 23 Закону), якщо вартість таких подарунків не перевищує 1 прожитковий мінімум для працездатних осіб, встановлений на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує 2 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки.

Передбачене обмеження щодо вартості подарунків не поширюється на подарунки, зокрема, які даруються близькими особами.

Двоюрідна тітка не належить до категорії близьких осіб у розумінні Закону, що випливає з положення абз. 4 ч. 1 ст. 1 Закону.

Вартість такого подарунка перевищує дозволену.

Приклад 5. Особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, надає належне їй на праві власності нерухоме майно в оренду.

Чи є це порушенням встановлених п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону заборон у частині заборони займатися підприємницькою чи іншою оплачуваною діяльністю України?

Ні, якщо такі дії не містять ознак підприємницької діяльності.

Передаючи своє майно в оренду, власник не здійснює «іншої оплачуваної діяльності», заборона на яку міститься у ст. 25 Закону, а лише реалізує своє право на розпорядження належним йому майном та отримує за це плату.

Приклад 6. Державний службовець працює на посаді головного спеціаліста в структурному підрозділі органу державної влади й безпосередньо підпорядковується керівнику відділу, в якому він працює. Керівником органу державної влади є рідний брат головного спеціаліста.

Чи є це порушенням ст. 27 Закону?

Так, це порушення ст. 27 Закону.